

obnovljeni rimski obrednici i katehizacija odraslih

Vinko Kraljević

Imam pri ruci osam obnovljenih rimskih obrednika.¹

Početni tekst svakog obrednika otpočinje "Odredbom" Svetog zbora za bogoštovlje. U njima se različitim pojmovima izrazito i naglašeno ističe obnoviteljski duh, kako sadržaja tako i naslovnika kojima su oni upućeni.²

Ovaj početni i temeljni zamah novog liturgijskog mentaliteta sustavnije je i opširnije obrađen u tzv. prethodnim ili općim napomenama ili kojim drugim popratnim tekstom pojedinog obrednika.³

Sve je ovo usmjereno prema predmetu i sadržaju pojedinog obrednika kako bi oni što svjetlije zablistali u obnovljenom ruhu poruke, događaja, simbolike i onog otajstvenog, najdubljeg, najvišeg, najsvetijeg.

Mi ćemo sustavno proći prva dva sloja tekstova svakog obrednika, tj. one tekstove koji prethode samom redu pojedinog obrednika. Sve to pod vidom predstavljene teme: traženja novih naglasaka i puteva u katehizaciji odraslih.

1. KRŠTENJE

"Odredba" Svetog zbora za bogoštovlje od-
studije

ređuje da se uredi takav Red krštenja da ispuni dvije svrhe:

- "da obred odgovara djetinjoj dobi;
- da postanu jasnije uloge i dužnosti roditelja i kumova".

Pretpostavljamo da su i roditelji i kumovi odrasli. Ovdje su njihove "uloge i dužnosti" koje treba razjasniti samo spomenute. Ne vidi se u čemu su one.⁴

Iz "Općih napomena", nakon teološkog obrazloženja smisla i vrijednosti krštenja, vidi se jasnije iz teološko–crkvenog pristupa djece

¹ Red krštenja /u budućim citatima se navodi korićni naslov: Krštenje, slično tako i za ostale obrednike/, Kršćanska sadašnjost /u buduće samo: KS/, Zagreb, 1970.;

Red potvrde /Potvrda/, KS, Zagreb, 1972.;

Red pristupa odraslih u kršćanstvo /Inicijacija/, KS, Zagreb, 1974.;

Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise /Pričest/, KS, Zagreb, 1974.;

Red pokore /Pokora/, KS, Zagreb, 1975.

Red vjenčanja /Vjenčanje/, KS, Zagreb, 1970;

Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne /Bolesnici/, Zagreb, 1973.;

Red sprovoda /Sprovod/, KS, Zagreb, 1970.

² Usp. navedene obrednike, str. 5

³ Usp. pojedine navedene obrednike od str. 7 pa dalje.

⁴ Krštenje, 5

krstu u kom pravcu smjera pouka odraslih roditelja, kumova. Spominju se i katekumeni, a to je da se sve njih "pobudi na onu pravu i djelatnu vjeru kojom će, prianjajući uz Krista, sklopiti ili potvrditi ugovor Novoga saveza. Ovdje se ujedno daje usmjerenje, cilj, predmet katehizacije odraslih: "Upravo k tome smjera i pastoralna pouka katekumena i priprava roditelja i služba Božje riječi i ispovijest krsne vjere."⁵

Ovdje je naglašen pastoralni vid katehizacije, gdje je upotrijebljen pojam "pastoralna pouka". Njih bi trebalo katehizirati tako i toliko da ih "pobudi na onu pravu i djelatnu vjeru". Nosilac katehizacije je narod Božji, Crkva. Pristup odrasloga evanđelju događa se kroz dva posrednika: pozivom Duha Svetoga i djelovanjem Crkve.⁶

U samom krsnom obredu djece prema preprouci Crkve "treba da kod krštenja djelatno sudjeluje narod Božji i da ga predstavljaju ne samo kumovi, roditelji i rodbina nego, po mogućnosti, i prijatelji, znanci, susjedi i neki članovi mjesne Crkve, kako bi se očitovala zajednička vjera i zajednička radost što se novokršteni primaju u Crkvu".⁷

Ovdje je nabrojeno mnoštvo osoba, među kojima se u većem broju mogu prepoznati odrasli. I prije samog obreda krštenja djece moglo bi se u nekoliko navrata uz žrtve i napore okupiti sve ove već nabrojene odrasle naslovnike i uvesti ih u sakrament krsta kroz nekoliko tema. Tako da se u njima, ako su kršteni u djetinjstvu, revitalizira sakrament krsta. Ili da se obred krštenja djece pripremi tako da odrasli mogu dublje upoznati silu koju nosi u sebi sakrament. Time za njih slavljenje sakramenta imalo veliku katehetsku vrijednost. Slično kao što je rečeno za slavljenje Gospodnje večere: "Već je Tridentinski sabor priznao veliku katehetsku vrijednost što je ima slavljenje mise."⁸

Obrednik posvećuje posebnu pažnju pri krštenju djece njihovoj pripravi da mogu svjesno sudjelovati u slavlju krštenja. Pri ovome se navode za roditelje tri poticaja za to:

— vlastita vjera roditelja

- pomoć prijatelja i drugih članova zajednice
- razna pomagala: "knjige, pisma, obiteljski katekizmi".

Ovim poticajima pridružuje se župnikov osobni ili posredni posjet. I njegov napor da poraste broj obitelji koje će on poučiti i okupiti da zajedno sudjeluju u slavlju krštenja.⁹

2. RED PRISTUPA ODRASLIH U KRŠĆANSTVO (INICIJACIJA)

Crkva je prepoznala aktualnu pojavu da odrasli žele upoznati kršćanstvo i ući u nj. Prepoznavši to sročila je svjesno i isključivo za njih čitav obrednik: Red pristupa odraslih u kršćanstvo. Sveti zbor za bogoštovlje u svojoj "Odredbi" naznačuje metodu, strukturu i razlog ovog zahvata:

- preurediti "Red krštenja odraslih tako da se obnovi katekumenat i raspodijeli na više stupnjeva";
- obnovljeni katekumenat služi kao osnova za preradbu obreda krštenja odraslih; u njega se unose dvije kvalitete: svečanost i jednostavnost;
- time je stvorena mogućnost da se obredima posveti pažnja; oni će se vremenski slaviti jedan nakon drugog.¹⁰

Naslovnici kateheze su isključivo odrasli. "Duh Sveti odrasle poziva k evanđelju posredovanjem Crkve".¹¹

Njima Duh Sveti otvara srce da "svjesno i slobodno traže živoga Boga i stupe na put vjere i obraćenja".¹²

Sastav Reda pristupa u kršćanstvo sastoji

⁵ Krštenje, br. 1–3

⁶ Krštenje, 8, br. 7

⁷ Krštenje, 8, br. 7; usp. str. 15, br. 4

⁸ Opća uredba Rimskog misala, u: Rimski misal, Drugo hrvatsko izdanje, Zagreb, 1980., str. 12, br. 11

⁹ Krštenje, str. 15, br. 5; usp. PAUL ANCIAUX, Sakramenti i život, KS, Zagreb, 1970, str. 51–57

¹⁰ Inicijacija, 5

¹¹ Krštenje, 8, br. 7

¹² Inicijacija, br. 1

se iz:

- dijeljenja otajstava krsta, potvrde i euharistije
- "i iz svih obreda katekumenata što ga je posvetila drevna upotreba Crkve" koje ona podanašnjuje.¹³

Sociološka sredina u koju pristupa katekumen ili katekumeni je zajednica vjernika. Metode kojima se pristupa su:

- postupnost,
- duhovni obzir vjernika prema katekumenima¹⁴,
- načelo prilagodbe i razlika u duhovnom putu odraslih¹⁵,
- put katekumena u pristupu je obilježen vremenom, tzv. stupnjevima. Tri su takva stupnja:

1. početno obraćenje sa željom koja se u njemu rađa: biti kršćanin; tada ga Crkva prima kao oglašnika;
2. uznapredovanje u vjeri koje privodi kraju katekumenat i uključuje u pripremu na sakramente;
3. nakon završene pripreme prima sakramente; tako je uveden u kršćanstvo.¹⁶

Poslije ova tri stupnja slijede četiri neprekidna vremenska "razdoblja". Ona nose u sebi dva obilježja: vrijeme traženja i vrijeme dozrijevanja.¹⁷

Prvo razdoblje je: evangelizacija i "pretkatekumenat". Vrijeme prije katekumenata je "Pretkatekumenat" i zbog svog značenja ne bi se smjelo izostaviti. Tada se obavlja prva evangelizacija. Sadržaj te evangelizacije je navještaj živoga Boga i Isusa Krista "koga je on poslao radi spasenja svih ljudi, da nekršćani, uz pomoć Duha Svetoga koji im srce otvara, povjeruju i slobodno se obrate Gospodinu te iskreno priinu uz njega koji je Put, Istina i Život te ispunja, štoviše beskrajno nadilazi, sva njihova duhovna očekivanja."¹⁸

Učinci te evangelizacije su: vjera i početno obraćenje.¹⁹

Metoda katehista je: prikladno izlaganje Evanđelja.²⁰ Ovdje se ujedno ističe pažnja prema "simpatizerima" kršćanske vjere; treba

studije

ih imati na umu prilikom primanja.²¹

Drugo razdoblje je: katekumenat.

Tada pripravnici ulaze među oglašnike, javno se sastanu, posvjedočuju svoju odluku Crkvi i Crkva ih prima.²² Da se ovo ostvari, u pripravniciima trebaju biti slijedeći učinci: "prvi počeci duhovnog života i kršćanskog nauka", tj. da su u njima počeci: vjere, obraćenja, promjene života, uspostave zajedništva s Bogom u Kristu, osjećanje pokore, zazivanja Boga, moljenja, iskustva o kršćanskom zajedništvu i duhu.²³

Razdoblje katekumenata može trajati duže vremena s dvostrukom namjerom: da se "pripravnici obogaćuju pastirskim odgojem i vježbaju prikladnom stegom".²⁴ To se postiže na četiri načina:

- katehezom, a ona treba biti: prikladna, stupnjevita, cjelovita, prilagođena liturgijskoj godini, hranjena službom riječi; njome se postižu slijedeći učinci: stjecanje prikladnog znanja o dogmama i o zapovijedima i ulaz u blisku spoznaju otajstva spasenja;
- primjenjivati kršćanski život prisnim vježbanjem, pri čemu im pomažu pojedinci i zajednica vjernika. "Tako poučeni, 'novoobraćeni' polaze na duhovni put, gdje, povezani već po vjeri s otajstvom smrti i uskrsnuća, prelaze iz staroga čovjeka u novoga čovjeka savršena u Kristu." To je prijelaz s dvostrukim učinkom: promjena mišljenja i vladanja koje ima i svoje društvene posljedice;

13 Inicijacija, br. 1–2

14 Inicijacija, br. 4

15 Inicijacija, br. 5

16 Inicijacija, br. 6

17 Inicijacija, br. 6–7

18 Inicijacija, br. 9; ovdje stoji bilj. 4: II. vat. sabor, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, *Ad gentes*, br. 13

19 Inicijacija, br. 10

20 Inicijacija, br. 11

21 Inicijacija, br. 12

22 Inicijacija, br. 14

23 Inicijacija, br. 15

24 Ovdje je bilj. br. 9. Usp. II. vat. sabor, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, *Ad gentes*, br. 14

- Crkva im pomaže primjerenim obredima, npr. službom riječi;
- aktivnim sudjelovanjem u apostolskom životu Crkve.²⁵

Treće razdoblje: Vrijeme čišćenja i prosvjetljivanja. Crkveno vrijeme u koje pada ovo razdoblje je obično korizma.²⁶

Ovdje na prvo mjesto dolazi duhovna priprema: sabranost, ispit savjesti, pokora, čišćenje srca, snažnije upoznavanje Krista Spasitelja. A u drugom planu je kateheza. Obredi kojima se to ostvaruje su tzv. "provjere" i "predaje".²⁷

Bliža priprema na sakramente je Velika subota. Tada izabranici primaju sakramente: krštenje, potvrdu i euharistiju. Time se dokrajčuje dugi put gdje im se opraštaju grijesi, kada se uklapaju u Božji narod i u euharistijskoj žrtvi pretkušavaju kraljevstvo Božje.²⁸

Četvrto razdoblje: vrijeme "mistagogije".

Ovo razdoblje ima svoju vlastitu narav i snagu. Njihov izvor je: osobno i novo iskustvo dviju stvarnosti: sakramenata i zajednice.²⁹

Mjesne Crkve su potaknute da shvate i pokazuju kao veoma vrijednu skrb pristup odraslih u kršćanstvo. To je stvar i posao svih krštenika.³⁰

3. PRIČEST

Sveti zbor za bogoštovlje u svojoj "Odredbi" za pričest unosi opće pojmove: Crkva, vjernik, vjernici; specifične: bolesnici i staračku dob, tj. odrasle "bolesnici i godinama odmakli".³¹

"Opće" i "Prethodne napomene"³² proširuju naslovnike po broju, dobi i specifičnosti. Najčešće upotrebljavani pojam, bilo sam za se, bilo s nekim pridjevkom, je vjernik: duhovna hrana vjernika³³, svi Kristovi vjernici³⁴, zbor vjernika³⁵, vjernici³⁶.

Zatim su diferenciraniji pojmovi: ljudi³⁷, bolesnici³⁸, zajednica³⁹, pričesnici⁴⁰, pričesnici Tijela Gospodnjeg⁴¹, zdravstveno osoblje, rodbina bolesnika i staraca.⁴²

Može se s pravom podrazumijevati da u

svim ovim navedenim pojmovima ima osoba odrasle dobi. Ponegdje je to, kako smo vidjeli, izričito spomenuto. Osim ovoga ovdje nas zanima postoji li neki odnos između onih među kojima možemo prepoznavati odrasle i njihove katehizacije o pričesti.

U obredniku je veoma lijepo uspjela veza između euharistijskog štovanja izvan mise i euharistijskog slavlja.⁴³

Dano je ujedno objašnjenje: "Slavljenje euharistije jest središte cjelokupnog kršćanskog života kako za sveopću Crkvu tako i za mjesne skupove te Crkve (...) Presveta euharistija naimed sadrži svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest samoga Krista, naš Vazam i živi Kruh. On ljudima daje život po svom Tijelu, što ga Duh Sveti oživljuje i čini životvornim."⁴⁴

Dano je također opravdanje svrhe čuvanja euharistije: "Prva i prvotna svrha čuvanja euharistije izvan mise jest davanje popudbine; druge su pak svrhe dijeljenje pričesti i klanjanje Gospodinu našem Isusu Kristu, nazočnom u sakramentu."⁴⁵

²⁵ Inicijacija, br. 19

²⁶ Inicijacija, br. 21

²⁷ Inicijacija, br. 21, 25

²⁸ Inicijacija, br. 26, 27

²⁹ Inicijacija, br. 40

³⁰ Inicijacija, br. 41; ovdje stoji bilj 16: Usp. II. vat. sabor, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, ad Genes, br. 14

³¹ Pričest, str. 5

³² Pričest 7–15

³³ Pričest, br. 2

³⁴ Pričest, br. 3

³⁵ Pričest, br. 6

³⁶ Pričest, br. 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 23

³⁷ Pričest, br. 1, 15, 23

³⁸ Pričest, br. 5, 7, 14, 16, 24

³⁹ Pričest, br. 14, 24

⁴⁰ Pričest, br. 23

⁴¹ Pričest, br. 23

⁴² Pričest, br. 24

⁴³ Pričest, usp. br. 1–4

⁴⁴ Pričest, br. 1; odnosno na ovaj citat ima bilj. 1. II. vatikanski sabor, Dekret Presby terorum ordinis br. 5

⁴⁵ Pričest, br. 5

Već ovo što je rečeno i sama primjena ovoga jedan je oblik katehizacije. Uvedena je razlika u intenzitetu sudjelovanja u pričesti primljenoj u misi i pričesti izvan misnog slavlja. Zato se i kaže: "Valja vjernike brižno poučavati da se pričesću izvan misnog slavlja tijesno povezuju sa žrtvom kojom se uvijekovječuje žrtva križa te da su dionici one svete gozbe na kojoj 'pričesću Tijela i Krvi Gospodnje Božji narod biva dionikom dobara vazmene žrtve.'"⁴⁶

Naime onaj prvi oblik je najpotpuniji. Ostale pojedinosti u koje treba zahvatiti katehizacija vjernika—odraslih su:

- Isus Krist je Gospodin i Spasitelj; zato se štovanje i klanjanje njemu u sakramentalnim prilikama poistovjećuje s poklonstvenim štovanjem i klanjanjem Bogu⁴⁷;
- uvjeti primanja svete pričesti da bi se moglo primiti "plodove vazmenog sakramenta": čista savjest i ispravno duševno raspoloženje;
- euharistija kao osloboditeljica i čuvar od zala različitih kategorija;
- pokorničke dijelove liturgije, a naročito mise, treba znati korisno primjenjivati⁴⁸;
- sakramentalno sjedinjenje s Kristom treba zahvatiti cjelokupni krštenikov život⁴⁹.

4. POTVRDA

Apostolska konstitucija o sakramentu potvrde je uložila velike napore da bude što jasnije izražena unutarja povezanost sakramenta potvrde s ostalim sakramentima kršćanske inicijacije.⁵⁰

U "Odredbi" Svetog zbora za bogoštovlje spominju se pojmovi: krštenici, kršćanski život i vjernici.⁵¹ Nije tu dovoljno razgovjetna životna dob novopotvrđenika. U Apostolskoj konstituciji o sakramentu potvrde spominju se opći pojmovi: ljudi, vjernici. Brižnost i mamost Sabora u obnovi sakramenta potvrde ide više na račun "kako obnoviti slavlje tog sakramenta", negoli na sučeljenje razlika pojedinih životnih dobi s tim sakramentom.⁵² Međutim "Prethodne napomene" osim općih pojmova: krštenici, vjernici, kršćanska zajedni-

ca⁵³ unose nove, tj. razlikovne pojmove dobi: odrasli kršćani, kršćanski roditelji, katehisti, kumovi, članovi mjesne Crkve. Odraslim kršćanima, ako primaju potvrdu odmah nakon krštenja, pomaže čitav niz posrednika u pripremi. Posebna je važnost u pripremi dana katehizaciji, zatim kršćanskoj zajednici i zajedničkim obrednim slavljinama. Ističe se uloga roditelja u pripremi svoje djece na primanje sakramenta. Ali se ne govori o pripremi roditelja za tu zgodu, što bi bilo možda jako važno i za roditelje kao i za djecu, već su roditelji upućeni pri tome na ustanove da se njima posluže. Preko tih ustanova moglo bi se uključiti roditelje da se i oni u toj prigodi katehiziraju. Ipak je roditeljima pružena mogućnost i dužnost da djelotvorno sudjeluju u slavljenju sakramenata.⁵⁴

Krug sudionika na potvrdnom slavlju još se proširuje: obitelji potvrđenika, koje zastupaju Božji narod, njihovi prijatelji, članovi mjesne crkvene zajednice.⁵⁵

Ovdje je ujedno posvjedočena vrijednost kuma.⁵⁶ To je trenutak, uz eventualne prethodne pripreme spomenutih naslovnika, da svi ovi u tom slavlju dožive najdublju katehizaciju.

Za odrasle se preporuča da se primijene načela katekumena.⁵⁷ Uz to su tri napomene koje treba ostvariti: prikladna prethodna katehizacija, stvaranje djelotvornog i dostatnog zajedništva s pojedinim vjernicima i kršćanskom zajednicom. Osobe zato da pripravnicima pruže potrebnu pomoć u dva pravca: u obrazovanju i pružanju svjedočanstva kršćanskog života.⁵⁸

46 Pričest, br. 15, usp. s br. 13

47 Pričest, br. 21

48 Pričest, br. 23

49 Pričest, br. 25

50 Potvrda, 7; usp. SC, 71, AAS 56 (1964.), str. 118

51 Potvrda, 5

52 Potvrda, 7

53 Potvrda, br. 1–3

54 Potvrda, br. 3

55 Potvrda, br. 4

56 Potvrda, br. 5,6

57 Usp. Inicijacija, br. 14–20. Ovo o odraslima je odobreno 1972., a Inicijacija je izdan a poslije 1973.

58 Inicijacija, br. 12

Vrijednost pripreme odraslih za primanje potvrde je jako velika. Traži se "plodonošno primanje potvrde". Upravo je to razlog da se potvrda odgodi nakon ženidbe, ako bi se podudrala pouka za potvrdu s poukom za ženidbu, ako stoga ne bi bilo dovoljno vremena da se ispune svi uvjeti.⁵⁹

5. POKORA

Sasvim je očito da je obrednik "Red pokore" objelodanjen među posljednim liturgijskim obrednicima.⁶⁰ Učinjeno je to prema odredbama Drugog vatikanskog sabora o preradi obreda i obrazaca pokore "da jasnije izražavaju narav i učinak sakramenta".⁶¹ Ova posebnost je izražena riječima: "Sveti zbor za bogostovlje brižno je pripremio novi Red pokore kako bi vjernici potpunije shvatili djelovanje sakramenta".⁶² Skoro je čitav tekst "Prethodnih napomena"⁶³ vrlo uspio. On svojim sadržajem, postavkom i metodom djeluje kao izvrsna katehizacija o pokori. I zato može u tom smislu biti jedan od zapaženijih uzoraka katehizacije o pokori. Stvar je zahvaćena cjelovito. I vrlo jednostavno i dostatno poučava skoro sve naslovnike koji se susreću u tekstu. vrlo je malo koliko—toliko izrazitih mjesta gdje bi se naglašavalo što i kako u pokori katehizirati ljude. Ali ipak ostaje dovoljno prostora upravo u samome tekstu da on svojom snagom bude nadahnuće za katehizaciju i u kreativnom smislu. Ipak ćemo navesti nekoliko pojedinosti gdje se priželjkuje i preporuča katehizacija. U svrhu istinskog obraćenja potrebna je:

- brižljiva priprava na slavljenje sakramenta pokore i poticaj za češće sudjelovanje u pokorničkim slavljenjima⁶⁴;
- priprava na slavljenje riječi Božje onda kada se skupi više pokornika prigodom sakramentalnog pomirenja⁶⁵;
- potrebno je okupljene vjernike kratko uvesti u slavlje i poučiti ih o njegovom slijedu⁶⁶;
- potaknuti na pravu skrušenost i kajanje za grijeh, pri tome pomoći vjernicima prema njihovim prilikama i dobi različitim prikladnim sadržajima⁶⁷;
- "Svećenici moraju vjernike pomno poučiti

o tim raspoloženjima (tj. o pokajanju za svoje grijeh, o odluci čuvati se grijeha i nadoknaditi ako je moguće i ako to ima nanesenu sablazan ili štetu) i uvjetima koji se traže za valjanost sakramenta."⁶⁸;

- povući vjernicima razliku između slavlja: između pokorničkog slavlja i slavlja sakramenta pokore⁶⁹.

Pokorničko slavlje služi da se vjernici pripreme na ispovijed.⁷⁰

Naslovnici ove katehizacije su: kršteni⁷¹, kršćanin⁷²; najčešće, skoro kroz čitav tekst, su: vjernici⁷³, pokornici⁷⁴.

Unesen je i pojam razlikovanja životne dobi vjernika s uvažavanjem njihovih okolnosti.⁷⁵

Isto tako metoda izbora tekstova i red slavlja trebaju biti primjereni "stanju i prilikama zajednice ili skupa (npr. djece, bolesnika itd.)".⁷⁶

U pojmovima: dob, bolesnici i u onome "itd." moguće je podrazumijevati i dob odraslih u katehizaciji. Isto tako i u ostalim navede-

⁵⁹ Potvrda, br. 12

⁶⁰ Pokora, Prot. br. 800/73; je pretposljednja, Pričest, Prot. br. 900/73, je posljednja.

⁶¹ SC, 72

⁶² Pokora, str. 5

⁶³ Pokora, str. 7–23

⁶⁴ Pokora, 5

⁶⁵ Pričest, br. 22

⁶⁶ Pokora, br. 23

⁶⁷ Pokora, br. 26

⁶⁸ Pokora, br. 33; usp. br. 35; nakon navedenog citata je bilj. br. 47: S. Congr. pro Doctrina Fidei, Normae pastorales circa absolutiōnem sacramentalium generali modo impertientiam, 16 iunii 1972, br. III. AAS 64(1972), str. 511.

⁶⁹ Pokora, br. 37; iza ovog teksta je bilj. br. 51. Usp. S. Congr. pro Doctrina Fidei, Normae pastorales circa absolutiōnem sacramentalium generali modo 64(1972), str. 513–514.

⁷⁰ Pokora, br. 37

⁷¹ Pokora, str. 5

⁷² Pokora, br. 34

⁷³ Pokora, str. br. 22, 24, 25, 26, 31, 33, 35, 37, 38

⁷⁴ Pokora, br. 6.c, 11, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 28, 31, 35, 36, 40

⁷⁵ Pokora, br. 26

⁷⁶ Pokora, br. 40

nim naslovnica.

Podrazumijevaju se da su naslovnici koji se spominju odrasli, ali nazivani različitim imenima: supruzi⁷⁷, muž i žena⁷⁸, roditelji⁷⁹, zaručnici⁸⁰, mladenci, mladenka, mladenac⁸¹.

Katehizacija zaručnika treba početi od temeljnih načela kršćanskog nauka samih zaručnika kao i od načela ustanove ženidbe.⁸² Na to se nadograđuje kateheza zaručnika.

Nekoliko je predmeta te katehizacije: služba riječi, zadaća bračnih drugova,⁸³ ženidba i obitelj, sakrament ženidbe, obredi sakramenta, molitve i čitanja. Ova katehizacija je za mladence uvjet da mogu u dvostrukom smislu slaviti sakrament: u izrazu da to čine svjesno i da taj sakramentalni čin ima plodonosan učinak.⁸⁴

Katehizacija mladenaca za ženidbu može biti također vrlo prikladna prigoda, barem u nekim temama, u kojoj će se okupiti više osoba koje su vezane uz taj događaj: kumovi, prijatelji, roditelji i sl., tako da se i u njima produbi i obnovi sakrament.

7. BOLESNICI

Apostolska konstitucija Pavla VI.⁸⁵ kao i veliki dio Prethodnih napomena⁸⁶ mogu poslužiti svojim naukom i metodom kao veoma dobra katehizacija bolesnika.

I u ovim tekstovima pruža se mogućnost katehizacije u različitim predmetima i prigodama:

- pedagoška uloga bolesnika prema zdravima da ne zaborave kako bolest ima svoje mjesto u otajstvu čovjekovog otkupljenja⁸⁷;
- povezati skupa: zalaganje Isusa Krista za čitavog čovjeka, posebno za bolesnike, s ulogom pomazanja koje vrši Crkva, a imamo ga u Poslanici sv. Jakova; povezati i obnovu krsne vjere s popudbinom⁸⁸;
- dovesti u međusobni odnos kod pomazanja molitvu koja je izraz vjere; vjera je ovdje bitan činilac: vjra u otajstvo Kristove smrti i uskrsnuća, iz čega izrasta djelotvornost sakramenta⁸⁹;

- obrednik govori izričito o pouci zajednica vjernika: bolesnika, njihovih bližnjih, zajednice i obitelji; ne spominje se koje zajednice. U posljednja dva slučaja radi se o njihovoj posebnoj pripravi koja će doseći stupanj zrelosti da oni sami zatraže pomazanje; dozrijevanje je u dosegu punine vjere i pobožnosti; pouka o naravi bolesničkog pomazanja, osim spomenute dvije skupine, uključuje još jednu, to su oni koji su u podvorbnoj službi bolesnika⁹⁰;
- pouka o pomazanju uključuje i napor da ljudi shvate pravi smisao sakramenta pa da ga ne odgađaju do posljednjeg daha života⁹¹;
- praktična primjena dužnosti i službi bolesnika nije neka privatna i pojedinačna stvar; ona se izdiže na jednu univerzalniju zajedničarsku razinu: crkvenu, "svi kršteni sudjeluju u toj službi uzajamne ljubavi u Kristovu Tijelu"; ova sveopća zauzetost ide u tri pravca: borba protiv bolesti, iskazivanje ljubavi bolesnicima i slavljenje sakramenata bolesnih; a posebno mjesto i briga u tome pripada ukućanima bolesnih i onima koji se brinu za njih⁹²;
- da bi se što svestranije produbio smisao i snaga sakramenta pomazanja i pobudbine, preporuča se priprava tih sakramenata i uređenje sakramentalnog slavlja; to se postiže vjerskom poukom koja obuhvaća dvije skupine: vjernike uopće i bolesnike⁹³;

⁷⁷ Vjenčanje, br. 1, 3, 4

⁷⁸ Vjenčanje, br. 2

⁷⁹ Vjenčanje, br. 4

⁸⁰ Vjenčanje, br. 5

⁸¹ Vjenčanje, br. 6, 7

⁸² Vjenčanje, br. 2

Na to se nadograđuje kateheza zaručnika

⁸³ Vjenčanje, br. 11

⁸⁴ Vjenčanje, br. 5

⁸⁵ Bolesnici, 7–10

⁸⁶ Bolesnici, 11–19

⁸⁷ Bolesnici, br. 3

⁸⁸ Bolesnici, br. 5, 28

⁸⁹ Bolesnici, br. 7

⁹⁰ Bolesnici, br. 13, 17

⁹¹ Bolesnici, br. 27

⁹² Bolesnici, br. 32, 33, 34

⁹³ Bolesnici, br. 36, 37, 41

– pri svemu ovome preostaje velika zadaća i odgovornost na svećenicima i župnicima⁹⁴.

Dobi o kojima se govori u sakramentu bolesničkog pomazanja nisu izdiferencirane. Spominju se dvije ekstremne dobi: starci⁹⁵ i djeca⁹⁶.

Komu se dijeli bolesničko pomazanje? Uz ono što je već rečeno, sadržano pod općim pojmovima možemo podrazumijevati i odrasle: "pomazanje treba dijeliti bolesnima, da ih pridigne i spasi (...)"⁹⁷, dijeliti vjernicima koji su zbog bolesti ili starosti pogibeljno bolesni"⁹⁸.

8. SPROVOD

Da bi kršćanska smrt zadobila što dublji vjerski smisao, Crkva je obnovila i preuredila sprovodne obrede. Ta obnova, što je posebno važno, izrasta iz iskustva koje je prikupljeno iz niza pokusa po svijetu.⁹⁹

Možda je jako dobro imati ovo na umu. Ovakav slučaj nije izričito izražen ni u jednom obredniku sakramenata. Ovdje su naslovnici i mrtvi i živi.

Opći pojmovi za žive, osim crkvenih službenika, vezane uz pokojnike su: vjernici¹⁰⁰, kršćani¹⁰¹, zajednice¹⁰², kršćanska zajednica¹⁰³, svi članovi Božjeg naroda¹⁰⁴, prisutni¹⁰⁵, nekatolici¹⁰⁶.

Opći pojam koji se upotrebljava za mrtve je: pokojnik, i u jednini i u množini.¹⁰⁷

Specijalni pojmovi su: sutjelesnik Kristov, uskrišeni¹⁰⁸, udovi¹⁰⁹, preminuli¹¹⁰, mrtvi¹¹¹.

Naslovnici životne dobi mrtvih koji se izričito spominju: djeca¹¹² i odrasli¹¹³.

Budući da su naslovnici mrtvi i živi, u "Odredbama" Svetog zbora za bogoštovlje i u "Prethodnim napomenama" obrednika predmet je usmjeren u dva pravca:

- molitva Bogu za pokojnike,
- probuđivanje nade u živim kršćanicima da oni u životu svjedoče svoje uskrsnuće s Isusom Kristom.¹¹⁴

Između ova dva pravca postoji veoma veli-

ka uzajamnost. Oni se nekako organski zahvaćaju kako iznutra tako i u tekstu.¹¹⁵

Premda se odrasli mrtvi i živi mogu više puta podrazumijevati i u nekim općim pojmovima koje smo naveli, ipak obrednik izričito posvećuje puno mjesta pokojnima odrasle dobi zato što su odrasli više opterećeni zlom nego li djeca.¹¹⁶

Veća zauzetost Crkve i obilatija zastupljenost sadržaja obreda za odrasle izražena je u "Prethodnim napomenama" i u "Redu sprovoda": "Red sprovoda za odrasle obuhvaća tri različita načina".¹¹⁷ "Kršćanska zajednica ispovijeda svoju vjru i molitvama, kad pobožno zagovara za odrasle preminule osobe da postignu blaženstvo u Bogu."¹¹⁸

Dob živih odraslih u tekstu se više ne spominje izričito. Podrazumijevat ćemo ih u drugim navedenim pojmovima gdje ima izgleda da su prisutni uključno. Problem je što su anonimne

⁹⁴ Bolesnici, br. 35

⁹⁵ Bolesnici, br. 11, 8

⁹⁶ Bolesnici, br. 12

⁹⁷ Bolesnici, br. 8;

usp. bilj. 6. Conc. Trid., Sessio XIV, De extreme-unctione, cap. 2: Denz.-Schön. 1968.

⁹⁸ Bolesnici, br. 8; usp. bilj. 7. II. vat. koncil, Konstitucija Sacrosanctum concilium, br. 73: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972., str. 24-25.

⁹⁹ Sprovod, str. 5

¹⁰⁰ Sprovod, br. 5, 15

¹⁰¹ Sprovod, br. 10

¹⁰² Sprovod, br. 12

¹⁰³ Sprovod, br. 13, 16

¹⁰⁴ Sprovod, br. 16

¹⁰⁵ Sprovod, br. 17

¹⁰⁶ Sprovod, br. 18

¹⁰⁷ Sprovod 5, br. 2,3,4,5,7,8,10,11,17

¹⁰⁸ Sprovod, br. 1

¹⁰⁹ Sprovod, br. 2, 10

¹¹⁰ Sprovod, br. 1, br. 13

¹¹¹ Sprovod, br. 12, 14

¹¹² Sprovod, str. 5, br. 13

¹¹³ Sprovod, br. 4, 13

¹¹⁴ Sprovod, usp. str. 5-13

¹¹⁵ Sprovod, usp. str. 5, br. 2

¹¹⁶ Usp. Pokojni, br. 13

¹¹⁷ Sprovod, br. 4; usp. str. 19-36; 8-131; usp. sprovod krš. i nekrš. djece, str. 37, 133 -156.

¹¹⁸ Sprovod, br. 13

životne dobi u njima.

Živi se spominju u vezi s mrtvima. Oni trebaju nešto učiniti za mrtve i za sebe, ali u okolnostima i događajima s pokojnima. Pojmovi oko kojih se zbiva neka akcija živih za mrtve, istodobno je i akcija za žive. Pojmovi u kojima se zbiva akcija živih za pokojne koja je jako važna također su različiti; donosimo ih tako da hvataju ujedno njihove sadržaje:

- prikladna kateheza¹¹⁹;
- kateheza o značenju kršćanske smrti^{119a};
- buditi nadu u krštenima da svjedoče u svoje uskrsnuće¹²⁰;
- utvrđivati u kršćanima nadu u vječni život¹²¹;
- "utvrditi vjeru kršćana u vječni život i da se prikažu molitve za pokoj";
- posljednji oproštaj i pozdrav s pokojnikom¹²²

Sadržaj katehizacije koja je izrečena u različitim pojmovima već je djelomično spominjan u tekstu; evo još nešto o tome:

- vazmeni značaj kršćanske smrti; ili: nada i vjera krštenika u buduće uskrsnuće s Isusom Kristom¹²³;
- sluh i obzir prema obiteljskim predajama, mjesnim običajima i sl. mjeriti duhom Evanđelja¹²⁴;
- slušanje utjehe vjere u službi riječi, čitanje Božje riječi zauzima središnju važnost, posebno psalama; naglasak je stavljen na "pravi i živi osjećaj za Sveto pismo"¹²⁵ i liturgijski duh;
- prikazivanje euharistijske žrtve¹²⁶;
- molitve i uobičajene psalme¹²⁷.

Duh, ozračje i metoda u kojima se događa ovaj sveti sprovodni susret između živih i pokojnih posredovani su velikom ulogom i smislom svećenika.¹²⁸

Snaga i ozbiljnost događaja unose u obred nove dimenzije:

- "skladno i dostojno obavljanje sprovoda";
- "organsko poimanje kršćanskog misterija i pastoralnih dužnosti".¹²⁹

Osim toga svećeniku pripadaju obveze u

koje se može jako dobro uklopiti katehizacija:

- pomagati bolesnima i umirućima;
- održavati kateheze o značenju kršćanske smrti;
- pokojnikovu obitelj s pažnjom pridizati, tješiti, pomagati i nju pripremiti za obavljanje sprovoda;
- službu za pokojne uskladiti s čitavim liturgijskim životom župe i pastoralnim djelovanjem.¹³⁰

Ovim putevima se ostvaruje "organsko poimanje kršćanskog misterija".¹³⁹

NOVI OBNOVITELJSKI DUH I NOVI RJEČNIK

Ako istražujemo pod vidom obnove pojmove tekstova "Odredbi" Svetog zbora za bogoslovlje bilo kojeg od spomenutih liturgijskih obrednika, onda u "Odredbama" vidimo da se jasno govori o njihovoj obnovi pod sličnim i različitim pojmovima koji teže istoj svrsi: "da se Red krštenja djece iz Rimskog obrednika preradi tako da obred odgovara djetinjoj dobi; da postanu jasnije uloge i dužnosti roditelja i kumova; da se predvide shodne prilagodbe".¹³²

119 Sprovod, br. 12

119a Sprovod, br. 25

120 Sprovod, str. 5

121 Sprovod, br. 2

122 Sprovod, br. 3, usp. br. 10

123 Sprovod, str. 5, usp. br. 1, 2, 17

124 Sprovod, br. 2

125 Sprovod, br. 3, 8, 11, 12, 14, 19; na kraju navedenog citata je u tekstu bilj. 2. II. vat. sabor, Konstitucija o svetom bogoslužju, Sacrosanctum Concilium, br. 24.

126 Sprovod, br. 3

127 Sprovod, br. 5

128 Usp. Sprovod, br. 23–25

129 Sprovod, br. 25

130 Sprovod, br. 25

131 Sprovod, br. 25

132 Krštenje, str. 5

”Drugi vatikanski ekumenski sabor je odredio da se nanovo sastavi obred potvrde kako bi postala jasnija nutarnja veza tog sakramenta s čitavom kršćanskom inicijacijom.”¹³³

”II. vatikanski ekumenski sabor odredio je da se preuredi Red krštenja odraslih tako da se obnovi katekumenat odraslih /.../ da se na temelju obnovljenog katekumenata preradi također svečaniji i jednostavniji obred krštenja odraslih.”¹³⁴

”Obnovivši dakle obred mise i donijevši (...) ’o praktičnom uređenju štovanje koje ovom sakramentu pripada i poslije mise, kao i njegovu usklađenju (...) Sveti zbor za bogoštovlje preuredio je obred.’”¹³⁵

”Drugi vatikanski sabor određuje ovo: ’Neka se prerade obredi i obrasci pokore da jasnije izražavaju narav i učinak sakramenta’.”¹³⁶

U vezi s time Sveti zbor za bogoštovlje brižno je pripremio novi Red pokore kako bi vjernici potpunije shvatili djelovanje sakramenta.¹³⁷

”Red (vjenčanja) je obnovljen prema odredbama Konstitucije o svetom bogoslužju da bi bio bogatiji, da bi jasnije izražavao milost sakramenta i naglašavao zadaće ženidbenih drugova.”¹³⁸

”U želji pak da jasnije i zornije prikaže smisao sakramenta pomazanja, II. vatikanski sabor odredio je ovo: ’Broj mazanja neka se upriliči okolnostima, a molitve kod obreda pomazanja bolesnika neka se tako izmijene da odgovaraju raznim stanjima bolesnika kad primaju taj sakrament’.”¹³⁹

”Ekumenski sabor Vatikanski II. u Konstituciji o svetom bogoslužju naredio je da se sprovodni obredi tako preurede da se jasnije izrazi vazmeni značaj kršćanske smrti.”¹⁴⁰

Sve su ove predstavljene novine u obrednicima primijenjene. Pri kraju ”Prethodnih napomena” skoro svakog obrednika ostavljene su otvorene mogućnosti prilagodbe biskupskim konferencijama i svećenicima. I to može poslužiti kao otvoreni prostor za kreiranje mnogih vrijednih zahvata pa tako i katehizacije odraslih.

./.

Sve ovo što smo do sada istraživali o novim naglascima i putevima u katehizaciji odraslih, odnosi se na tekstove koji prethode pojedinom liturgijskom činu: euharistiji, sakramentima i obredu sprovoda. To je tek jedan analitički uvid u sekundarno ali ne u nevažno, jer su to idejna polazišta na kojima se izgrađivalo ono što iza toga slijedi.

Iza toga slijedi obredno događanje popraćeno ljudskom i Božjom riječju. Ono se snažnije u čovjeku događa posredstvom prethodnih tekstova.

Događanja, ljudska i Božja riječ i čitav niz popratnih okolnosti u slavlju bilo kojeg liturgijskog čina očituju koji su to novi naglasci i putevi u evangelizaciji odraslih. Ono što vrijedi za euharistijsko slavlje s obzirom na katehizaciju, tj. da ono ima ”veliku katehetsku vrijednost”¹⁴¹, to se može primijeniti i na slavljenje svetih sakramenata i obreda. Jer katehizacija odraslih u tim otajstvima priprema ih i poučava da ih što potpunije slave.

Rimski misal (veliki) uglavnom ima riječ Božju u posebnim knjigama čitanja: nedjeljna koja se dijele u tri ciklusa A, B, C, i svagdanja čitanja koja se izmjenjuju kroz dvije godine. U početku svakog sveska nedjeljnih čitanja i u prvom svesku svagdanjih ima izvrstan predgovor čitanjima. On je isti po sadržaju i strukturi,

133 Potvrda, str. 5; nakon citata je u tekstu bilj. 1. Usp. Konstitucija Sacrosanctum Concilium, br. 71, AAS 56 (1964) str. 118.

134 Inicijacija, str. 5

135 Pričest, str. 5; usp. bilj. 1. Sv. zbor obreda. Uputa o štovanju euharistijskog misterija, br. 3g, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1967.

136 Pokora, str. 5; na kraju citata je bilj. 2. Usp. AAS 64 (1972), str. 510–514.

137 Pokora, str. 5; usp. str. 6

138 Vjenčanje, str. 5

139 Bolesnici, str. 5; na kraju citata je bilj. 2. II. V. sabor, SC, br. 75; AAS 56 (1964) 119.

140 Sprovod, str. 5

141 Opća uredba Rimskog misala, u: Rimski misal, Drugo hrv. izdanje, Zg., 1980., str. 12, br. 11

čak i po stranicama.¹⁴²

To je tekst koji može jako dobro poslužiti katehizaciji odraslih bilo u službi riječi izvan euharistije, bilo u pripremanju euharistijskog slavlja.

Na nekoliko se mjesta jako ističe i preporučuje kateheza i promicanje riječi Božje. Navedimo koji tekst: "Svaka misa ima tri čitanja: prvo iz Staroga zavjeta, drugo iz Apostola (...) treće iz Evandjelja. Time se odlično osvjetljuje jedinstvo obaju Zavjeta i povijesti spasenja, kojoj je središte Krist koji treba da se štuje u ovom vazmenom otajstvu: to treba da bude jedan od poglavitih predmeta kateheze."¹⁴³

Upozorava da se "više promiče pružanje organske kateheze kroz neko vrijeme ili ono koje omogućuje polusustavno čitanje neke knjige". Isto tako da se "ustali skladan raspored kateheze"¹⁴⁴

U ovome Redu čitanja treba uvažiti napore kolektivnog rada: "U tom je sudjelovao povelik broj stručnjaka: bibličara, pastoralista, katehitičara, liturgičara."¹⁴⁵

Tako se spominju predmeti "svojtveni korizmenoj katehezi" i "različite teme korizmene kateheze".¹⁴⁶

U ostalim liturgijskim obrednicima služba Božje riječi je u jednom te istom svesku za svaki obrednik. Upozorenje na nju ugrađeno je s ostalim predmetima tzv. "Prethodnih napomena" negdje manje negdje više. Za katehizaciju odraslih u riječi Božjoj, za liturgiju sakramenata i obreda mogu poslužiti različita pouzdana pomagala.¹⁴⁷

Na žalost predgovori tih čitanja nemaju u vidu životne dobi čovjeka. Mi podrazumijevamo da se mogu odnositi i na odrasle pa smo ih zato skloni primijeniti i na odrasle.

U spomenutim i istraženim tekstovima otkrili smo ipak neka mjesta i događanja gdje se spominje i katehizacija odraslih, ali u vrlo ograničenoj mjeri. Izuzev "Inicijacije".

Zato ako se radi o katehizaciji odraslih, treba se znati okoristiti onim što je izriječom i uključno rečeno u pojedinom obredniku i uz ta usmjerenja kreirati katehezu za odrasle.

Liturgija je stari i veoma plodni korijen iz kojega mogu uvijek izrastati novi pupoljci i mladice. Možda s temeljnih predložaka prerađemo na literaturu i onda ona oblikuje naše mišljenje i ponašanje. Osjećam, a donekle sam se i osvjedočio da se mnoga literatura nedovoljno koristi osnovnim dostignućima koncilске obnove, a možda isto tako i prakse.

142 Usp. Red čitanja, nedjeljna čitanja, A, Zagreb, 1971., str. VII-XX

143 Isto, str. VIII

144 Isto, str. X

145 Isto, str. XII

146 Isto, str. XIV

147 Usp. Biblija, Zagreb, 1968., dodaci, str. 233-368; ili koje drugo izdanje ili posebne studije.